

точність, чистота, доречність, багатство і різноманітність, а також виразність. Володіння культурою мовлення сприяє формуванню мовленнєвої майстерності.

Перспективи подальших розвідок полягають у визначенні ознак професійно-мовленнєвої культури фахівців фізичного виховання

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко, С. (2012). Педагогічні закони, закономірності, принципи. Сучасне тлумачення. Рівне: Волинські обереги. 192.
2. Зязюн, І. (2004) Педагогічна майстерність. К. Вища школа. 422.
3. Калюжна, Т.(2011). Культура педагогічного мовлення: методичні рекомендації. К. 51
4. Культура української мови. Довідник. (1990). К. : Либідь. 445.
5. Лутаєва, Т., Кайдалова, Л. (2013). Педагогічна культура : навчальний посібник. Х. : НФаУ. 156.
6. Нечепоренко, Л., Подоляк, Я., Пасинок, В. (1998). Классическая педагогика Х. : Основа. 420.
7. Пасинок, В. (2016) Мовленнєва культура сучасного викладача та студента. Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Іноземна філологія. 84.168 – 176.
8. Семенов, О. (2007). Мовна особистість учителя в соціокультурній парадигмі ХХІ століття. Професійна освіта: педагогіка і психологія: Польсько-український щорічник .Київ. ІХ. 323-332.
9. Шупенина, В. (2005). Культура речи: учеб. пособ. Омск: ОмГТУ. 88.

Герман Вікторія

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

РОЛЬ КУРСУ «ТИПОЛОГІЯ ПОМИЛОК» У ФОРМУВАННІ ІНФОМЕДІЙНОЇ ГРАМОТНОСТІ ФІЛОЛОГІВ: ІНТЕГРАТИВНИЙ ПІДХІД

Анотація. У статті окреслюється можливість інтеграційного підходу до впровадження проекту IREX "Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність» у курс «Типологія помилок». Доводиться, що таке поєднання дозволить покращити якість підготовки й формування компетентностей майбутніх педагогів, а саме: здатності фіксувати відхилення від норм сучасної українського літературної мови та редагувати тексти й медіакультуру (критичне мислення, інфомедійну й візуальну грамотність, соціальну толерантність, стійкість до впливів та ін.).

Ключові слова: візуальна грамотність, інфомедійна грамотність, критичне мислення, медіакультура, медіаграмотність, помилка.

Abstract. The article outlines the possibility of an integration approach to the implementation of the IREX project «Study and distinguish: infomedia literacy» in the course «Typology of mistakes», it is proved that this combination will improve the quality of training and

formation of competencies of future teachers, namely: ability to fix deviations from the norms of the modern Ukrainian literary language and edit texts and media culture (critical thinking, infomedia and visual literacy, social tolerance, resistance to impacts, etc.).

Key words: *visual literacy, infomedia literacy, critical thinking, media culture, media literacy, mistake.*

Постановка проблеми. Одне з найважливих завдань реформування вищої педагогічної освіти – підготовка висококваліфікованих медіаграмотних учителів, які майстерно володіють уміннями ефективного пошуку інформації, її систематизації, запобігати ризикам у комунікації, обґрунтовувати власну позицію, оцінювати та інтерпретувати події, протидіяти мові ворожнечі, ідентифікувати прояви пропаганди, ботів, тролів, фейки, маніпуляцію, втілювати ідеї завдяки онлайн-інструментам тощо.

Автор статті є учасником проєкту IREX «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність», який виконується Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів за підтримки Посольства Сполучених Штатів Америки та Посольства Великої Британії в Україні, у партнерстві з Міністерством освіти і науки України та Академією української преси. Основне завдання проєкту, а отже, й нашої діяльності, вбачаємо у створенні ефективною сталою моделі інтеграції навичок критичного сприйняття інформації в навчальний процес вищої і загальної середньої освіти.

Аналіз досліджень, на які спирається автор.Актуальність проблеми формування медіакультури майбутнього педагога зумовлена потребою формування навичок критичного сприйняття інформації та усвідомлення цінності високоякісної інформації в контексті реалізації цих компетентностей у шкільній освіті. Формування інфомедійної грамотності сучасного вчителя набуває особливої значущості на етапі впровадження Міністерством освіти і науки України навчальної дисципліни «медіаграмотність» у шкільний курс. Проблеми медіаосвіти, медіакультури й медіаграмотності перебувають в полі зору українських учених таких, як О. Волошенко, В. Даниленко, І. Задорожня, В.Іванов, Т. Іванова, Л. Калініченко, Т. Кузнецова, В. Лісостанський, В. Мележик, О.Семенов, О. Тараненко та ін. [3; 4].

Постановка мети, завдання. Автор статті поставив за мету інтегрувати деякі аспекти проєкту IREX «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність» у курс «Типологія помилок» (освітній рівень «бакалавр», спеціальність «Середня освіта. Українська мова і література. Редактор освітніх видань»), зокрема. розробити практичні заняття на такі теми: «Загальна типологія помилок. Мовні помилки»; «Редакторський аналіз помилок у тексті».

Виклад основного матеріалу. Навчальний курс «Типологія помилок» є частиною низки професійно орієнтованих дисциплін, що сприяють удосконаленню фахової роботи з підготовки майбутніх учителів. Він передбачає усвідомлення феномену помилки в різних галузях наукового знання, осягнення конструктивної типології помилок, розуміння причин їх появи, адекватне оцінювання мовних фактів із погляду нормативності/ ненормативності та функціональної доцільності. Професійна діяльність потребує, окрім теоретичних знань, специфічних умінь і навичок, пов'язаних із підвищенням рівня мовної культури будь-якого тексту. Пропонований курс має на меті допомогти майбутнім фахівцям філологічного профілю виробити такі вміння й навички.

Завдання навчальної дисципліни – формування культуромовної особистості студента через дослідження наукових поглядів на аномативи; з'ясування основних аспектів вивчення феномена помилки в різних галузях науки; усвідомлення вербальних і невербальних причин появи помилок; вироблення навичок самостійних спостережень над мовними фактами, їх аналіз, класифікація, виявлення помилок і редагування; вироблення вмінь знаходити шляхи подолання аномативів у писемному й усному мовленні. Основна компетентність, яку надає опанування дисципліни, – здатність фіксувати відхилення від норм сучасної української літературної мови та редагувати тексти.

Вважаємо, що визначені завдання є цілком придатними для інтеграції компетентностей проекту IREX «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність», а саме: *критичне мислення*: вміння ставити запитання, обґрунтовувати власну думку, оцінювати та інтерпретувати події, проводити паралелі з сучасністю, аналізувати передумови та причини події; *інфомедійна грамотність*: вміння ефективно шукати інформацію, працювати з джерелами й першоджерелами; вміння відрізняти факти від суджень; уміння систематизувати інформацію, висувати гіпотезу та оцінювати альтернативи; *соціальна толерантність*: уміння ідентифікувати та протидіяти мові ворожнечі, стереотипам і дискримінації; формувати навички етичного спілкування; *цифрова безпека*: розуміння цифрового сліду; *візуальна грамотність*: уміння аналізувати фото, символи, інфографіку; *стійкість до впливів*: уміння ідентифікувати прояви пропаганди, фейки й маніпуляцію, вплив медіа на емоції; *інноваційність*: уміння втілювати ідеї завдяки онлайн-інструментам тощо.

Практичне заняття на тему «Загальна типологія помилок. Мовні помилки» проводимо за таким планом:

1. Погляди вчених на загальну типологію помилок.
2. Класифікація помилок: мовні, логічні, комунікативно-прагматичні, композиційні помилки; помилки редактора.

3. Мовні помилки.

- 3.1. Орфоепічні та акцентуаційні помилки.
- 3.2. Орфографічні та пунктуаційні помилки.
- 3.3. Помилки у слововживанні.
- 3.4. Помилки-інтерфедеми.
- 3.5. Помилки у зв'язку слів.
- 3.6. Стилiстичні помилки.

Студенти під час підготовки до заняття виконують такі завдання:

1. Ґрунтовно опрацюйте такі матеріали:

- Складні випадки слововживання.
- Складні випадки керування.
- Назви мешканців населених пунктів України (див. додатки до книги В. Герман, Н. Громової *Культура української мови*. Суми, 2014) [1].
- Правильні відповідники до слів інтерферентної будови.
- Типові лексичні й граматичні помилки та їхні правильні відповідники (Див. додатки до книги Фаріон І. *Мовна норма: знищення, пошук, віднова*(культура мовлення публічних людей. Івано-Франківськ, 2013) [4].

2. Перегляньте освітні друковані або інтернет-видання, запропоновані у списку літератури в робочій навчальній програмі, підберіть і роздрукуйте 5 топ-новин у галузі освіти (фрагменти текстів обсягом 100-150 слів) із мовними помилками різних типів. Поміркуйте, які емоції викликають ці топ-новини (див. схему «Колесо емоцій»).

Запропонуйте відредаговані варіанти та подайте інформацію про джерело:

- для газети та журналу: точна назва видання; число, день, місяць, рік; бажано вказати й автора та назву статті;
- для книги та наукової статті: опис згідно з вимогами ДАК (прізвище та ініціали автора, назва книги, місто, назва видавництва, рік видання, сторінка; для статті в збірнику – автор, назва статті, назва збірника і його вихідні дані, сторінка).

3. Проведіть відеоопитування студентів на факультеті чи в студентському містечку на тему: «Що ви чули про реформи в освіті? Чи підтримуєте Ви їх?». Представте відеоінтерв'ю в мультимедійному форматі на занятті. Проаналізуйте мовні помилки, які Ви зафіксували під час інтерв'ювання.

Запишіть ваш відеоблог на цю ж тему, розмістіть його в соціальних мережах. Намагайтеся не припускатися мовних помилок. Не створюйте фейки (Зверніть увагу на слайд «Фейки»). Представте відеоблог у мультимедійному форматі на занятті.

Практичне заняття на тему «*Редакторський аналіз помилок у тексті*» проводимо за таким планом:

1. Поняття редакторського аналізу помилок у текстах.
2. Структура редакторського аналізу помилок у текстах.

- Мовні помилки.
- Орфографічні та пунктуаційні помилки.
- Помилки у слововживанні.
- Помилки-інтерфедеми.
- Помилки у зв'язку слів.
- Стилiстичні помилки.

2. Логічні помилки.

- Порушення логічних зв'язків між елементами повідомлення.
- Помилки в порушенні закону тотожності.
- Помилки в порушенні закону несуперечності.
- Помилки в порушенні закону достатньої підстави.

3. Комунікативно-прагматичні помилки.

- Помилки на етапі добору елементів майбутнього висловлювання (помилки етапу членування початкового задуму).

- Помилки в означенні ключових моментів (аспектів) майбутнього повідомлення.

- Вади у словесному вираженні задуму (лексична розгортка і граматичне конструювання).

- Помилки на етапі побудови висловлювання.

3. Композиційні помилки (порушення рубрикації тексту): послідовності і пропорційності розташування складових частин, порушення норм оформлення сторінки, недотримання абзаців, нумерації, членування на частини, оформлення заголовків, підзаголовків, таблиць, покликань, літератури тощо.

4. Копіювальні помилки (спотворення).

5. Редакторський висновок про мовну, логічну, комунікативну, композиційну культуру автора тексту.

Студенти під час підготовки до заняття виконують такі практичні завдання:

1. Підготуйтеся до редакторського аналізу текстів за поданою вище структурою.

2. Для редакторського аналізу помилок оберіть медійну діяльність певного політика, який опікується питаннями освіти.

2.1. Дослідіть його публічну медійну діяльність: виступи в парламенті, у громадських місцях, у мас-медіа (телебаченні, радіо, друкованих медіа, соціальних мережах, інтернет-сайтах). Використовуйте інформацію різного формату: блоги, відео, новини, соціальні мережі тощо. Працюйте за схемою «Моє медіаполе».

2.2. Проаналізуйте обрані Вами медіатексти, використовуючи всі подані в робочій навчальній програмі слайди, за схемою:

- автор тексту;
- тип контенту;
- цільова аудиторія;
- упередженість/неупередженість тексту;
- наявність/відсутність фейків;
- факти/судження;
- відсутність/наявність маніпуляції, пропаганди, дезінформації;
- соціальна толерантність: наявність/відсутність мови ворожнечі, наявність/відсутність етичних норм, стереотипів.

2.3. Виконайте редакторський аналіз помилок двох медіатекстів обраного Вами політика за поданою вище структурою редакторського аналізу помилок у текстах.

2.4. Пошук інформації проводьте ефективно:

- використовуйте конкретні описові ключові слова для звуження пошуку та одержання точніших результатів;
- використовуйте для пошуку синоніми;
- використовуйте символи *, «», & для виділення конкретних слів або висловів;
- зосереджуйте увагу на типах доменів URL: com = компанія, .gov = веб-сайт державного органу, .edu = навчальна установа, .org = організація;
- чітко визначайте формат інформації (блог, відео, новини, соціальні мережі);
- використовуйте якомога більше джерел інформації.

Використайте корисні посилання:

<http://www.blogsearchengine.org> – пошук інформації про людину в блогах

<https://drive.google.com/open?id=1RMxKPGySv>

_krybLmQOMbSSDd0D5IMcFqJ – пошук по фото <https://whois.net/>
<https://www.ip-tracker.org/locator/ip-lookup.php> www.pravda.com.ua
tochka.net 1plus1.ua vesti.com – визначення власника ресурсу
<https://webmii.com>
<https://www.facebook.com/friends/requests/>
<https://www.social-searcher.com> – цифровий слід

2.5. Переглядаючи телевізійні передачі за участю обраного вами політика, аналізуйте:

- хто власник каналу і чому саме на ньому виступає політик (пригадайте табл. «Власники медіа»);
- чи є політик справжнім експертом у питаннях освіти та інших проблемах, які він коментує;
- як і де можливо перевірити інформацію, джерела інформації, подію, матеріали тощо, про які говорить політик;
- чи апелюють виступи політика до ваших емоцій і яких саме (перегляньте «Колесо емоцій»).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, інтегративний підхід до упровадження проєкту IREX «Вивчай та розрізняй: інфомедійна грамотність», зокрема в курс «Типологія помилок», дозволить покращити якість підготовки й формування компетентностей майбутніх філологів, а саме: критичне мислення, інфомедійну й візуальну грамотність, соціальну толерантність, стійкість до впливів тощо. Перспективу вбачаємо в окресленні інтеграційних можливостей проєкту з іншими темами курсу «Типологія помилок».

ЛІТЕРАТУРА

1. Герман В., Громова Н. Культура української мови: навчальний посібник для студентів філологічних (гуманітарних) факультетів вищих навчальних закладів. Суми: Сум ДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. 376 с.
2. Задорожня І. Т., Кузнецова Т. В. Медіаосвіта. Енциклопедія освіти / гол. ред. В.Г.Кремінь. Київ: Юрінком Інтер, 2008.
3. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник/ ред.-упор. В. Ф. Іванов, О.В.Волошенко; наук. ред. В. В. Різун. Київ: Центр вільної преси, 2012.
4. Фаріон І. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей). Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. 332 с.